

ТЕМА 1: Дебати за ценностите

Учебна и дидактическа помощ

Цицерон (106 – 43 пр. Хр.)

И за Цицерон човекът по природа е същество, което е устроено за обществен живот, и той вижда в това основната причина за образуване на държавата (Т1/5). Според Цицерон една държава е група от хора, които признават обща права и извличат от тях обща полза. Цицерон има предвид обаче не толкова правата, които възникват според случая чрез съответното законодателство на държавата (така наречените позитивни закони), а държавата според него, както и според Аристотел е едно принципно приоритетно правово общество, което се ползва с човешкия разум. (Т1/6)

Природни закони

Цицерон подхваща една мисъл на стоиците - група елинистични философи – които казват, че цялото така наречено позитивно право, което се налага от държавата и правителството, получава своята валидност от вечните неписани природни закони, които не са нищо друго освен разум. В края на краищата природните закони според стоиците са Божите закони, които притежават силата да определят кое е справедливо и кое не е.

Аристотел отрича в своите по – късни трудове тази гаранция за валидност на природните закони и произхождащите от тях права. Но за църковните отци на процъфтяващото християнство философията на Цицерон добива голямо значение далеч сред времето на средновековието (Т1/7)

Ако се абстрахираме от отчасти синонимно използваните от Цицерон понятия разум, природа, закон и право, то в днешната употреба на езика ще се установи горе – долу следния смисъл.

Природните закони се основават на понятието Вселенски разум – за християните това е божие творение. Тъй като ние като хора сме участници във всичко това, оказва се, че всички хора са еднакви, всички имат еднакви права и за това трябва да се упражняват в любов към човека, благотворителност и милосърдие. (Т1/8)

Цицерон е загрижен и за качеството на конкретните (позитивните) закони, защото ако те не бъдат ориентирани към всеобщите природни закони, към добродетелите и към връзките с боговете, а следват само чистата полза, изобщо няма да има справедливост (Т1/9)

И според Цицерон държавата има цели, а именно:

- да се грижи за правата и справедливостта сред гражданите
- да отблъсква външните врагове и
- да умножава общите блага .

Днес бяхме казали , че става дума за ценности като:

- правова държава
- външна сигурност и
- благосъстояние

Ако това теоретически бъде добре обмислено, то във всекидневния живот – както още при Аристотел – възниква въпросът: Кой дава съдържание на принципите, кой дефинира в детайли кое е справедливо и кое е несправедливо?

Добродетелите на предците

Наред с насоката към природните закони в “mos maiorum” (в наследените от предците нрави) Римската република има един вид исторически компас. Той се артикулира според случая на събранието на най – възрастните в сената.

Цицерон познава всички теоретически постановки на Аристотел и другите гръцки философи за предимствата и недостатъците на различните форми на власт и на различните основни закони, тъй че той вижда гаранцията за съществуването на държавата (публично – правната общност) в една смесена форма (Т1/10)

Тъй като Цицерон живее в крайната фаза на Римската империя е понятно, че той вижда в Консулството кралския (императорския) в сената аристократическия и в народното събрание демократичния елемент на държавата. Някой от тези идеи намират израз по – късно през 18 в. в учението на Монтезкьо за разделението на властите и Русо хвали начина по който Римляните в Народното събрание вземат демократични решения.

Политическо сътрудничество

Въпреки че в Рим в гласуването участват и представители на средните и нисшите народни слоеве и чрез избора за власт се легитимират високопоставени държавни служители, Цицерон не предлага способ или институция чрез които многобройните хора с граждански права в и извън Италия биха могли да участват във властта.

Този нерешен партиципален проблем довежда след смъртта на Цицерон (43пр. Хр.) до едноличната власт на римските императори, които със своите служители и войници владеят огромната империя около Средиземноморието. Но още Цицерон се е опасявали предупреждавал за най – лошото (Т1/11)

В географските измерения и многобройността на народите днешния ЕС може да се сравни с Римската империя, а и днес все още се борим за едно подобаващо сътрудничество между всички граждани на Европа.

Обобщение:

- Както при Аристотел, така и при Цицерон общото благо надделява над личния интерес
- Има всеобщо природни закони, които в по-ново време се позовават на Бога (са божествено обосновани). Тук е и началото на едно постепенно премахване на неравенството сред хората, което Аристотел е приемал за нормално, например за робите и жените.
- Цицерон не може да възпре упадъка на римските добродетели (ценности) .
- В частност проблемът с политическото сътрудничество в големите държави остава нерешен.